

Kontekst działania organizacji

Wprowadzenie

Pierwszy odcinek poradnika koncentrować będzie się na kwestii, która stanowi fundament systemu zarządzania opartego na nowej normie ISO 14001. Chodzi o wymaganie określenia kontekstu działania organizacji (ang. Context of the organization). Formalnie wymagania stanowią nowy element wymagań dla SZŚ. W rzeczywistości jednak kwestie te były regulowane również we wcześniejszej wersji normy, tyle że nie w tak wyraźny sposób. Organizacje certyfikowane na zgodność z ISO 14001:2004 (PN-EN ISO 14001:2005) mogą, mimo wszystko, musieć dokonać pewnych udoskonaleń, aby w pełni spełnić wymagania nowej normy w tym obszarze. Warto podkreślić, że istotnym elementem normy pozostaje jej Załącznik A. Wbrew przekonaniu wielu osób nie stanowi on zbioru zaleceń dobrowolnego stosowania ani nie formułuje dodatkowych wymagań. Zgodnie z informacją podaną w normie stanowi wyjaśnienie zasadniczej treści normy mające na celu wyeliminowanie niewłaściwej interpretacji wymagań. Niniejszy artykuł w równym stopniu czerpie z zasadniczej części normy, jak i Załącznika A.

Nowe terminy związane z kontekstem działania organizacji

Internetowy Słownik Języka Polskiego PWN podaje kilka znaczeń słowa „kontekst”. Są to m.in. „zespół czynników współistniejących, powiązanych z czymś” oraz „zespół odniesień niezbędnych do zrozumienia utworu literackiego, dzieła naukowego itp.” Norma ISO 14001 również odnosi się do „czynników” – konkretnie do **wewnętrznych i zewnętrznych czynników** mających związek ze środowiskiem, które mogłyby wpłynąć na zasadniczy cel funkcjonowania organizacji.

Zgodnie z wymaganiami nowej normy organizacja powinna zidentyfikować te czynniki. Dla dużych przedsiębiorstw np. energetyka, górnictwo itp. jest to bardziej oczywiste. Dostępność zasobów, zmiany w środowisku (np. zmniejszające się zasoby wód podziemnych lub temperatura wód powierzchniowych), zmieniające się wymagania prawne i oczekiwania społeczne mają w ich przypadku istotne znaczenie dla prowadzenia działalności – mogą być źródłem ryzyk i szans, o których napiszemy w kolejnych odcinkach.

Zidentyfikowanie **wewnętrznych i zewnętrznych czynników** mających związek ze środowiskiem trudniej przychodzi mniejszym organizacjom. Często (doświadczenie autora z audytów) w ogóle nie dostrzegają one związku między ich realną działalnością a środowiskiem. Organizacje certyfikowane na zgodność z ISO 14001 powinny jednak dostrzegać ten związek i poddać kwestie środowiskowe głębszej analizie. Analiza ta powinna ułatwić realizację wymagań związanych z drugim z nowych terminów - **kontekstem działania organizacji**. Przykłady wewnętrznych i zewnętrznych czynników przedstawiono poniżej.

Czynniki wewnętrzne:

	Czynnik	Związek ze środowiskiem i inne implikacje
1.	Wysoki udział kosztów zakupu energii w kosztach firmy	Zmniejszenie zużycia ograniczy pośrednie oddziaływanie na środowisko. Istnieje ryzyko wzrostu cen energii.
2.	Duża rotacja pracowników produkcyjnych	Nowi pracownicy nie znają naszych procedur segregacji odpadów. W związku z tym powstaje duża ilość odpadu niespełniającego wymagań odbiorcy. Odpad trafia na składowisko, obciążając środowisko. Wiąże się to także ze stratą finansową.
3.	Właściciel wypowiadał się w mediach o konieczności dbałości o środowisko naturalne	Ewentualna niezgodność z prawem wiązałaby się nie tylko z sankcjami administracyjnymi, ale mogłaby zostać wykorzystana przeciwko właścicielowi.

Czynniki zewnętrzne:

	Czynnik	Związek ze środowiskiem i inne implikacje
1.	Presja klientów na obniżenie cen wyrobów	Potrzeba analizy możliwości ograniczenia zużycia energii i zmniejszenia strat surowca.
2.	Zwiększona aktywność służb kontrolnych (WIOŚ) w zakładach naszej branży	Odpady produkcyjne są składowane na terenie, do którego (formalnie) nie mamy tytułu prawnego. Musimy uporządkować tę sprawę.
3.	Projekt zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu przylegającego od wschodu do zakładu.	Zmiana przeznaczenia terenu może wpłynąć na zaostrzenie wymagań dotyczących dopuszczalnego poziomu hałasu. Należy przeanalizować sytuację.
4.	Wzrost liczby zapytań od klientów o możliwości dostaw w opakowaniach zwrotnych.	Należy przeanalizować ekonomiczne i środowiskowe skutki potencjalnej zmiany. Opakowania zwrotne pozwolą zmniejszyć ilość materiałów opakowaniowych, ale mogą podnieść koszt transportu (i związane wpływy na środowisko).
5.	Elektrociepłownia rozpoczęła budowę gazociągu zasilającego nowy blok energetyczny.	Gazociąg będzie przebiegał w bezpośrednim sąsiedztwie naszego zakładu. Należy rozważyć możliwość i zasadność podłączenia się do gazociągu i rezygnacji z kotłowni olejowej. Pozwoliłoby to na ograniczenie kosztów paliwa i ograniczyć emisję.
6.	Wydano pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów dla zakładu produkcyjnego nieznannej branży po zachodniej stronie zakładu.	Istnienie nowego zakładu może utrudnić uzyskanie nowego pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza (tło). Musimy wystąpić jak najszybciej o nowe pozwolenie (zanim oni to zrobią).

Istotnym elementem **kontekstu działania organizacji** są potrzeby i oczekiwania zainteresowanych stron. Warto zwrócić tu uwagę, że wg definicji zawartej w nowej normie do stron zainteresowanych zaliczają się również osoby lub podmioty, które **postrzegają siebie** za podlegające wpływom decyzji lub działań organizacji. Oznacza to, że samo przekonanie zainteresowanej strony o oddziaływaniu organizacji może być wystarczającym powodem, żeby wziąć pod uwagę jej potrzeby i oczekiwania np. ze względów prestiżowych. Typowymi przykładami zainteresowanych stron są klienci, grupy społeczne (np. sąsiedzi), dostawcy, kontrahenci (w tym podwykonawcy i usługodawcy np. przedsiębiorstwo – wodno-kanalizacyjne), organy władzy, organizacje pozarządowe, inwestorzy oraz pracownicy. **Kontekst działania organizacji** obejmuje zatem **wewnętrzne i zewnętrzne czynniki** mające związek ze środowiskiem.

Zainteresowane strony mają swoje oczekiwania i wymagania. Zgodnie z wymaganiem normy organizacja winna:

- zidentyfikować zainteresowane strony,
- wybrać spośród nich te, które są istotne z punktu widzenia organizacji,
- rozpoznać ich oczekiwania i wymagania,
- podjąć decyzje, które z tych oczekiwań i wymagań wymagają uwzględnienia. Powinny wśród nich znaleźć się te, które mogą oddziaływać na zasadniczy cel funkcjonowania organizacji.

W zasadzie wszystkie te elementy powinny funkcjonować również w oparciu o wcześniejszą wersję normy. Pewną nowością jest konieczność powiązania poszczególnych zainteresowanych stron z artykułowanymi przez nie oczekiwaniami i wymaganiami. Dotychczas, w wielu przypadkach, organizacje identyfikowały tak naprawdę jedną zainteresowaną stronę – organy administracji egzekwujące spełnianie wymagań prawnych. Pozostałe identyfikowano jako strony „hipotetycznie zainteresowane”, w związku z czym często nie brano pod uwagę ich oczekiwań i potrzeb. Pod rządami nowej normy należy zrobić nieco więcej – zastanowić się, czy sąsiedzi, klienci lub dostawcy nie mają jakiś oczekiwań w dowolny sposób związanych ze środowiskiem.

Celem ustanowienia wymagań dotyczących środowiskowego kontekstu działania organizacji było zwiększenie zainteresowania i zrozumienia zagadnień związanych ze środowiskiem wśród przedstawicieli kierownictwa organizacji. Kierownictwo powinno zainteresować się przynajmniej:

- a) kwestiami związanymi bezpośrednio ze stanem środowiska – zarówno negatywnymi wpływami na środowisko związanymi z działalnością organizacji, jej wyrobami i usługami, jak i kwestiami wpływającymi na jej funkcjonowanie, np. dostępność zasobów czy możliwość do wykorzystania elementów środowiska w procesach,
- b) zagadnieniami zewnętrznymi - kulturowymi, politycznymi, prawnymi, finansowymi oraz związanymi z konkurencją.

Kierownictwo może także rozważyć szanse, jakie pojawiają się przed organizacją np. w związku ze zmieniającym się kontekstem działania organizacji. Np. zaostrzające się wymagania prawne w określonych przypadkach mogą tworzyć nowe rynki zbytu lub zwiększać popyt na niektóre wyroby lub usługi.

Kontekst działania organizacji (w tym wewnętrzne i zewnętrzne czynniki dotyczące środowiska) powinien stanowić podstawę dla systemu zarządzania, m.in. wpływać na decyzję o zakresie jego stosowania. Więcej informacji na ten temat przekazemy w następnym odcinku.

Podsumowanie

Opisany zakres wymagań ma charakter mało techniczny. Podczas prac nad tekstem nowej normy wielu ekspertów sygnalizowało, że wiele organizacji podchodzi zbyt instrumentalnie do SZŚ, koncentrując się na łatwo poddających się ocenie zewnętrznych elementach, przede wszystkim dokumentacji.

Mimo, iż norma ISO 14001 nie wymaga dokumentowania analizy opisanej w Rozdziale 4. normy, wydaje się to co najmniej przydatne. Tabelaiczne przedstawienie wyników analizy potrzeb i oczekiwań zainteresowanych stron będzie najprostszym rozwiązaniem. Najważniejszym jednak dowodem na spełnienie opisanych wymagań będzie przede wszystkim świadomość kierujących organizacją i uwzględnienie kontekstu działania organizacji w pozostałych elementach SZŚ. Audytorzy jednostek certyfikujących będą w dużej mierze musieli oprzeć się w swojej ocenie na rozmowach z kierownictwem. Zatem zainteresowanie najwyższego kierownictwa kontekstem działania organizacji jest najlepszym krokiem do realizacji tej grupy wymagań.

Opracował: Robert Pochyluk

1. Prawa autorskie zastrzeżone. Kopiowanie całości i fragmentów opracowania jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.
2. Opracowanie ma charakter informacyjny i autor nie ponosi odpowiedzialności prawnej za niewłaściwe stosowanie lub brak oczekiwanych efektów.

Reklama

Ochrona środowiska

ISO 14001, EMAS, OHSAS 18001, ISO 45001

Bezpieczeństwo i higiena pracy

REGULIS

PROSTE PRAWO W INTERNECIE

Poznaj i zrozum wymagania

bez analizowania ustaw i rozporządzeń!

www.regulis.pl

